

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

S. II. Prodigiosæ S. Renati historiæ nullus sat antiquus auctor patrocinari
ostenditur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
J. G.

asserta ad
Andegavenses
corporis
translationis,

eodem in loco cives ingenti opere templum ædificaverunt, quod multis postea miraculis nobilitatum fuit, ut inferius referemus.

43 Pergunt libri nostri narrare (ita laudatus scriptor pag. 57) clerum et populum Andegavensem legatos de repetendo corpore Pastoris sui Surrentum misisse (quo tempore id acciderit, compertum non est) et, recusantibus Surrentinis, summi Pontificis auctoritatem implorasse, ut id juberet reddi; quo jubente, legatis concessum, ut id asportarent, ac, ne qua vis in itinere fieret, præsidium militare iis adjunctum: ita revectum in patriam corpus sancti Renati, ab Andegavensibus solenni supplicationis pompa exceptum, in ecclesiam sancti Maurilii illatum fuisse, et in capsâ conditum idoneo loco ad fidelium venerationem pridie Idus Aprilis (quo die translationis ejus memoria anniversaria solemnitate apud nos celebratur) præsentibus episcopis Corisopitensi ac Venetensi, abbatibus et nobilibus viris permultis cum magna populi frequentia. Hactenus præfatus auctor Apologiæ, qui mox ex monumento, in membrana exarato, subdit pag. 58 et 59, S. Renati corpus Andegavi de una in alteram, ut conjicio, capsam translatum fuisse a Rainaldo, episcopo Andegavensi, secundo Idus Novembris, postea revelatum anno Christi 1012, examinatum anno 1082, ac rursus anno 1151; denuo revisum anno 1255, quo et repositum in capsâ argento deaurato de novo tecta, ac demum anno 1601, quo sacra ejus pignora, quæ ex Calvinistarum impio incendio reliqua erant, in novam capsam, auro gemmisque ornatam, recondita fuerunt; ubi, ipso teste, ad sua usque tempora quieverunt.

et contra inventi anno 1603 in Surrentina ecclesia ejusdem corporis narratio adjungitur.

44 Ceterum, quid et Itali de S. Renati corpore tradant, juvat hic recitare, ut ne de controversiâ, infra discutiendâ, statu lectorem quidquam lateat. Ita de eo Ughellus tom. VI Italiæ Sacræ auctæ col. 596: Magna, inquit, est controversia inter Surrentinos et Andegavenses de existentia corporis S. Renati. Surrentini apud se ex Actis ejusdem, ac traditione patrum, tum ex nupera inventione servatum volunt. Andegavenses in ecclesia cathedrali Renati se exuvias sacras venerari dicunt. Porro de nupera corporis ejus Surrenti inventione hæc ibidem habet: Anno mdciii, seu biennio post ultimam translationem Andegavensem, in eadem basilica (Surrentina S. Renato dicata) inventa sunt Sanctorum horum episcoporum (Renati et Valerii) corpora, et autoritate Sacrorum Rituum Congregationis solenni ritu sub primario altari condita sunt hæc inscriptione proloquente:

Alexander Cardinalis Florentinus.

Sanctorum Episcoporum Renati et Valerii Surrentinæ civitatis, ejusque patronorum corpora, quæ sub primario altari basilicæ veteris collocata fidelium antiqua traditio credidit, atque colit, inventa sunt sine nomine sub eodem altari, nec alia ab illis existimata, Apostolica autoritate in novam ecclesiam translata sub primario itidem altari sunt solenni ritu recondita a monachis hujus monasterii Congregationis Casinensis anno Salutis mdciii, die xiii Novembris, ex decreto Apostolicæ Congregationis Sacrorum Rituum sub die xxi Augusti mdciii.

Atque hæc sunt totius controversiæ, de S. Renato ejusque reliquiis jam pridem motæ rursusque hic movendæ, præcipua capita, quorum singula nunc expendere lubet pro eo quærendâ atque candidè asserendâ veritatis studio, quo nihil sacræ profanæve historiæ commentatori antiquius potiusve esse debet. Rem ipsam aggredior.

§ II. Prodigiosæ S. Renati historiæ nullus sat antiquus auctor patrocinari ostenditur.

Si recitatem num. 6 et 4 seqq. admirabilem de S. Renati ortu et anastasi historiam synchronis aliquis aut saltem subæqualis scriptor, puta Venantius Fortunatus, Gregorius Turonensis aliisque ei coævus, auctoritate ac fide sua munivisset; si vel Justus presbyter, qui S. Magnobodo præluxit, vel ipse Magnobodus, qui annis ab obitu S. Maurilii plus minus ducentis hujus Vitam scripsit, tam memorabile factum, sin minus particulatim, utcumque saltem verbis generalibus retulisset; si denique alius quilibet huic compar, nec contemnendus, auctor ejusdem facti meminisset; certe a Launoyi, severioris in multis aliis Aristarchi, partibus non starem, ut contra illius historiæ substantiam, tametsi non qualibet adjuncta, cum Eviglonio aliisque nonnullis tuendam susciperem. At vero, præterquam quod certum habeam, nullum auctorem synchronum præfate historiæ patrocinari, ne ullum quidem subæqualium scriptorum genuinum testimonium produci pro ea potest, quod nunc contra adversarios ostensum eo. Etenim in ipsa etiam hypothesi, quod Venantius Fortunatus Vitam aliquam S. Maurilii elucubrasset, eum tamen nihil omnino de prodigiosa Sancti nostri anastasi meminisse, ne alia inutiliter argumenta congeram, ipsemet scriptor, qui eam primus retulit, verbis, num. 7 recitatis, apertissime fatetur. Hæc rursus audi et expendite, erudite lector: Quale vero quantumque, inquit, miraculum super eundem Puerum (S. Renatum) Dominus per beatum Manrilium, postquam sanctæ Andegavensis ecclesiæ episcopalis honorem accepit, operatus est, ad corroborandam fidem fidelium, LICET ILLUD BEATUS FORTUNATUS propter minus credentes OMISERIT... non tacebimus. Et rursus paulo infra: Quantum vero miraculum super eundem Puerum, post septimum depositionis ipsius annum per potentissimum antistitem, beatum Maurilium, Dominus operari dignatus est, QUANQUAM, UTI JAM DIXIMUS, ILLUD FORTUNATUS OMISERIT, NOS TAMEN MINIME reticebimus. Ex quibus cum, fatente ipsomet hujus miraculi primo assertore, certa certior evadat prima nostra de Fortunato assertio, nec alia genuina ejus verba allegari possint, quæ miraculosum S. Renati ortum testentur, ad S. Gregorium Turonensem, quo præcipue Eviglonius cum suis nititur, lubens festino.

46 Hunc memoratæ historiæ testimonium non præstitisse, tametsi totis viribus id contendat jam mox citatus Eviglonius, in hunc modum demonstro. Si nec Prologus Vitæ S. Maurilii, nec ipsa hujus

Prodigiosam S. Renati historiæ nec Fortunatus tradidit.

F

nec Gregorius Turonensis,

A *hujus Vita, unde S. Renati desumpta est historia, S. Gregorio Turonensi adjudicari merito queat, profecto nusquam S. Gregorius Turonensis admiranda illius historiae meminisse dicendus est; idque ne ipse quidem Eviglonius inficiari unquam potuit aut ausus fuit. Jam autem tam multi sunt, quæ suadent, imo et evincunt, nihil plane Opus illud, quod pag. A et 3k apud Launoyum videre est, ad S. Gregorium Turonensem pertinere, ut multum dubitem, num ab integro et eo amplius sæculo vel unus exstiterit artis criticæ peritus, qui illud ei adscribendum censuerit. Et merito sane: nam primo quidem, etiamsi tantisper adversario nostro gratis concederetur, vivente ac tacente Fortunato, lucubrations ejus historicas, uti prologus adstruit, scriptorum vitis pæne depravatus fuisse, et, quæ non nisi longe labentium temporum sunt, vices ac detrimenta tam cito sensisse, an sat simile vero est, eo in casu non Fortunatum ipsum, qui tunc temporis in vivis et quidem S. Germano familiaris erat, sed Gregorium Turonensem, conscribendis aliis Operibus occupatum, ab eodem S. Germano rogatum fuisse, ut Fortunati, adhuc viventis, Opera nativæ puritati redderet et suæ auctoritatis peritia, uti Prologus habet, corrigeret? Istud certe et ratione et exemplo carere, nemo non videt. Accedit, quod ibidem de Fortunato, perinde ac de auctore mortuo, sermo fiat, cum tamen eo tempore, quo Prologus ille exaratus fingitur, salvis et incolumis viveret Fortunatus. Denique de falsitate convincitur Prologus, atque hinc Turonensi Gregorio abjudicandus, quod ad preces S. Germani Parisiensis Vitam S. Maurilii a Gregorio Turonensi correctam eo tempore fuisse dicat, quo S. Albini Vita, a Fortunato Scripta (cujus eadem est, ex verbis Prologi, cum Vita Maurilii ratio) adhuc incorrupta erat, quippe quam Gregorius etiam post S. Germani mortem, ut genuinam, citat cap. 96 lib. de Gloria Confessorum.*

B *Prologus habet, corrigeret? Istud certe et ratione et exemplo carere, nemo non videt. Accedit, quod ibidem de Fortunato, perinde ac de auctore mortuo, sermo fiat, cum tamen eo tempore, quo Prologus ille exaratus fingitur, salvis et incolumis viveret Fortunatus. Denique de falsitate convincitur Prologus, atque hinc Turonensi Gregorio abjudicandus, quod ad preces S. Germani Parisiensis Vitam S. Maurilii a Gregorio Turonensi correctam eo tempore fuisse dicat, quo S. Albini Vita, a Fortunato Scripta (cujus eadem est, ex verbis Prologi, cum Vita Maurilii ratio) adhuc incorrupta erat, quippe quam Gregorius etiam post S. Germani mortem, ut genuinam, citat cap. 96 lib. de Gloria Confessorum.*

17 *Quapropter, si Gregorius Albini aut Maurilii Vitam ullo unquam refecit tempore, pluribus post S. Germani obitum annis reficere debuit, atque adeo, ut recte censuit Launoyus, quæ vivo Germano dedicantur Maurilii et Albini Vitæ, tam non sunt a Gregorio Turonensi scriptæ, quam ab Hesiodo vel Homero. Dixi jam mox, Si Gregorius Albini aut Maurilii Vitam ULLO UNQUAM*

C *REFECIT TEMPORE; nam id nec ipse de se, nec de eo quisquam alius satis antiquæ memoriæ prodidit; quin imo, præter rationum momenta mox adducenda, quæ S. Maurilii Vitam Turonensis Gregorii Opus non esse, plane evincunt, idem illud inter alia etiam suadent, tum quod neque Maurilii, neque Albini Vita in libro de Vitis Patrum, quem Gregorius edidit, reperitur, tum quod Prologum illum sequatur Elenchum capitum Vitæ beati Maurilii, quæ scribendi methodus, uti Launoyus observat, ad Gregorium Turonensem non pertinet; ac demum, quod Elenchum capitum excipiant ista, quæ totius Operis auctorem, a Gregorio Turonensi diversum, designant, manifestissima verba: Raino, quondam sancti Martini cotidianus discipulus et semper canonicus, ac postmodum sanctæ Andegavensis ecclesie ex initio Christianitatis trigesimus tertius humilis episcopus, ob honorem omnipotentis Dei nec non et ejusdem sancti Maurilii, atque remissionem peccaminum animæ suæ, anno Incarnationis Dominicæ adhuc in DCCCXV et ordinationis episcopatus sui in XXV hanc Vitam scribere ac requirere jussit. Archanaldus, sancti*

Martini discipulus et diaconus, jussu præfati domini Rainonis scripsit et requisivit.

18 *Aliis nunc contra Eviglonium rationum momentis evincamus, præfatam S. Maurilii Vitam, ac proin prodigiosam S. Renati historiam S. Gregorio Turonensi adjudicari non posse. Cap. A præfatæ Vitæ asseritur S. Maurilius a beato Ambrosio, Mediolanensi episcopo, Officium lectoris accepisse, et post patris sui obitum, relicta matre, sub Juliano tunc cæsare S. Martinum, qui, cogentibus populis, Turonicam in Gallia jam regebat metropolim, expectasse. Cum ergo hæc a Gregorio Turonensi, qui SS. Ambrosii et Martini historiam melius novit, scripta esse dici non possint, indubium etiam sit, Vitam illam ad eum nequaquam pertinere. Et vero, nisi sibi turpiter contradicentem statuamus, qui ferit potest, ut saltem sub Juliano, adhuc cæsare, Maurilius ab Ambrosio ordinatum fuisse lectorem, ac postea etiam sub eodem cæsare ad S. Martinum, Turonensem jam tum episcopum, profectum fuisse scripsisset, qui lib. x Hist. Franc. cap. 31 diserte tradit, S. Martinum non ante annum octavum Valentis et Valentiniani, atque adeo octo saltem post Juliani mortem annis Turonensem cathedram ascendisse; aut qui credi potest scripsisse idem Gregorius, Maurilius, antequam sub Juliano, adhuc cæsare, in Gallias proficisceretur, a S. Ambrosio, Mediolanensi episcopo, lectoris officium suscepisse, cum, non ante annum Christi 374 aut saltem non ante elapsam fere a Juliani morte decennium S. Ambrosium Mediolanensem cathedram tenuisse, pariter indubitatum sit? Profecto tam sædi anachronismi circa rem, a suis temporibus non adeo remotam, imo et ex parte domesticam, non recte Turonensi Gregorio imputari possunt; quo tamen adiguntur illi, qui Vitam hanc eidem Gregorio adscribere volunt.*

19 *Difficultatem hanc vidit Eviglonius, Apologix pro S. Renato auctor, nec, quo sese ea expedit, reponendum aliud invenit, quam vel librarii mendum vel descriptoris glossema esse, et pro Juliano legendum fortassis esse sub Valentiniano, ac demum incertam esse Juliani Apostatæ chronotaxim, ut hac via, si lectoribus non faceret satis allegata prius ratio, anachronismi vitio Turonensem suum excimeret. At illud, uti Launoyus § 6 bene observat, sine ratione et sola rei difficultate victus Eviglonius adstruit, quippe cui contradicant præter excusos manuscriptorum codices omnes, etiam antiquissimi, quorum consensum pro certa lege habendum esse, ipse Eviglonius contendit. Itaque, inquit idem Launoyus pag. 44, cum nullus bonæ notæ sit codex, qui his verbis (SUB JULIANO, TUNC CÆSARE) careat, maneat illa, et continuo maneat, velit, nolit Eviglonius, suppositionis argumentum. Ego quidem, quod ad alterum Eviglonii responsum spectat, et non inficiabor, variam apud historicos et chronologos designationem temporis esse, quo Julianus imperavit; at nunquam admisero, usque adeo eos inter se in hoc argumento dissentire, ut unius bonæ notæ historici aut chronologi testimonio vel tantillum probabile evadat, Julianum Apostatam ad ea usque tempora superstitem fuisse, quibus Ambrosius electus est Mediolanensis, et Martinus Turonensis episcopus. Hoc cum Eviglonius nusquam ostenderit, non est, cur huic ejus responso diutius inhæreamus.*

20 *Quia vero Turonensis Gregorius ei, ut diximus, pro Achille est, lubet alia etiam ratione illi*

AUCTORE
J. G.

non scripsisse, ex variis in ea contentis anachronismis;

quos frustra Eviglonius excusare nititur,

F

alisque rationibus ostenditur.

qui S. Maurilii Vitam, de qua hic quæstio est,

AUCTORE
J. G.

illi hunc eripere. En istam : Cap. 6 Vitæ S. Maurilii, de qua nobis quæstio est, laudatur S. Gregorius Papa I in hunc modum : Sane, beato Papa testante Gregorio, fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum, quæ verba exstant in hujus Homilia 26, num. 4. Itaque, cum in sententia adversariorum SS. Maurilii et Albini Vitas Gregorius Turonensis dedicit S. Germano Parisiensi, qui, ipso Turonensi teste lib. v Hist. Franc. cap. 8, anno Christi 576, vel certe non post annum 579 defunctus est, concipi nequit, quo pacto Turonensis potuerit ante annum 576 vel saltem anno 579 S. Gregorium Papam laudare, qui, uti omnes norunt, non ante annum 590 Petri cathedram occupavit; et a quo non, nisi elapsis seadecim aut certe duodecim post S. Germani mortem annis, Homilia illa edita in lucem fuit, uti etiam inter eruditos nunc convenit. Hæc meo iudicio tam eviderter, Vitas illas S. Gregorio Turonensi adjudicandas esse, probant, ut cum Launojo pronuntiare non verear, clariorem non esse demonstrationem, quæ radiis solaribus describeretur. Neque ad rem Eviglonii quidquam facit, quod Gregorius Turonensis præclarum Opus Homiliarum S. Gregorii Papæ videre ante mortem suam potuerit; nam, ut ut ipsi detur, fieri propterea non potuit, ut Gregorius Turonensis ante S. Germani mortem, seu certissime ante annum Christi 580, S. Gregorium Papam ejusque Homiliæ verba laudaret; quandoquidem, ut supra docui, S. Gregorius Magnus non ante annum Christi 590 creatus fuerit summus Pontifex, ac deinde Homilias scribere exorsus sit.

quibus eruditi
varii sub-
scribunt

21 Denique, ut disceptationi huic finis imponatur, audi, quid præter Launojam aliosque eruditos, de præfata S. Maurilii Vita censuerit Ruinartius in Præfatione ad Opera S. Gregorii Turonensis, a se edita, num. 80 : Etsi, inquit, constaret, beati Maurilii Vitam a Gregorio Turonensi aliquando emendatam fuisse, (quam hypothesis parum esse verisimilem, num. 47 ostendimus) hanc tamen non ipsam esse, contendimus, quæ vulgo circumfertur in libris editis et nonnullis manuscriptis, licet ei præmissa legatur Gregorii epistola. Etenim hujus epistolæ auctor Vitam illam ob id se potissimum emendandam suscepisse dicit, ut complura, quæ incredibilia multis viderentur, ex ea rescicaret. Ex quibus profecto Renati, a septennio defuncti, resuscitatio censeri debuerat. Et tamen in ipsa Vita miraculum istud a Fortunato, ut ibi dicitur, omisum, ceteris adjunctum legitur. Hactenus Ruinartius, qui paulo post subdit eadem verba, quæ nos ad calcem num. 47 recitavimus, ac denuo de Vita S. Maurilii, jussu Rainonis scripta, ita loquitur : Quæ vero fuerit illa Vita, indicat dominus Hadmerus in libro Vitæ ipsi subjuncto de Miraculis, quæ MODERNIS, inquit, TEMPORIBUS contigerant, in translatione scilicet sub Nifingo episcopo facta, ubi Vitam hanc, quam sub libri primi nomine dederat, FACETA SATIS URBANITATE A SUCCESSORIBUS sancti Maurilii EXPOLITAM (vel, ut alii legunt, expositam) fuisse, diserte profitetur. Adde, inquit, non pauca in hac Vita occurrere, quæ Gregorii aut Fortunati ætati et genio, ut fuse probat Launojus, competere non possunt. Quibus verbis sententiæ Launoji, Vitam S. Maurilii ad sæculum x ablegantis, non obscure Ruinartius subscribit, cui et consentiunt Tillenontius tom. X Monum. Eccles. pag. 785 et eruditi scriptores Historiæ litterariæ

Franciæ tom. III, pag. 483. Atque hæc, tametsi a Trentecampo nostro in Commentario Vitæ S. Maurilii expensa partim fuerint, rursus hic pro instituto nostro discutere necesse fuit, tum ut veritas magis elucescat, tum ne curiosus lector ad aliud vasti Operis nostri volumen remittatur, ut præcipua, quæ hic attinent, argumenta videat, eaque æqua lance expendat.

22 Quod autem nec S. Magnobodus admirabilem S. Renati historiam suo testimonio firmarit, nec quisquam ostendatur ei cœvus auctor, qui ejusdem meminerit, lubet jam demonstrare. Quod attinet ad Vitam S. Maurilii a Magnobodo scriptam, exstat hæc in nostro Opere tom. IV Septembris, a laudato Trentecampo nostro tum Commentario, tum notis illustrata, ubi is pag. 72 in Annotatis littera b observat, Vitam illam a Magnobodo, Andegavensi episcopo, conscriptam fuisse anno Christi 620, seu, ut hic in Prologo suo ait, in anno trigesimo sexto principis nostri, domni Chlotarii (nempe II) regis, filii Chilperici, qui annus in sententia Pagii, Chilperici eadem et initium regni Chlotarii II anno 587 illigantis, concurrat cum anno Christi 623. Sed nos ista discrepantia morari hic non debet. Ad rem ipsam veniamus, et num S. Magnobodus, ut alter Historiæ S. Renati testis, ab Eviglonio pag. 30 merito adductus fuerit, examinemus. Hæc, uti contendit Eviglonius, de Sancto nostro scripsit Magnobodus num. 5 : Erat mulier in ipsi finibus (Andegavensis agri) sterilis diutius permanens; quæ multum prius præ pudore matronali cunctata, necessitate tandem compulsata, a S. Maurilio petiit, ut oraret Dominum pro ipsa, quatenus ei filium daret, qui et ad ipsam ecclesiam devotus Domino deserviret. Exaudivit Dominus preces servi sui Maurilii : mulier concepit et peperit filium, qui secundum vota parentum divinis traditus officii, eidem ecclesiæ Calonnensi longo tempore deservivit. Vere consequens est sententia, sicut ab Anna per gratiam Domini genitus est Samuel, qui sacerdos Dei et propheta servivit in templo, ita et Puer iste. Idem enim etiam post beatum Maurilium pontifex factus, præsedit ecclesiæ Andegavensi.

23 Ita quidem S. Magnobodus. Verum, cum is nec pueri illius, nec hujus parentum nomina expresserit, sciscitari ab adversariis liceat, quo fundamento quæ ratione anonymum illum puerum tam asseveranter cum Renato nostro eundem faciant et anonymis iidem ejusdem pueri parentibus Honorati Cheotetri et Bononiæ seu, ut Andegavense Breviarium scribit, Renoniæ nomina indant. Aliud certe, quod hic reponatur, adversariis non suppetit, quam quod, Magnobodo teste, puer ille post beatum Maurilium pontifex factus præsedere ecclesiæ Andegavensi. Sed hinc nemo, qui sanæ mentis sit, Honorati Cheotetri et Bononiæ aut Renoniæ, S. Renati parentum nomina extundet; nec ea Magnobodi verba ejusmodi sunt, ut ad Sanctum nostrum potius, quam ad Talassium aliumve Maurilii proximum successorem, referri debeant. Igitur, priusquam ostenderit adversariis, se ex puro fonte hæc Sancti parentum nomina hausisse, et nemini, præterquam S. Renato, recitata Magnobodi verba convenire, dubitari prudenter potest, non tantum, an hæc genuina sint ejus parentum nomina, sed et an ex sterili matre natus sit Sanctus noster. Interim, hæc de eo credit et sine antiqui scriptoris testimonio pro certis et indubitatis habeat, qui volet, videatque, ne innodice credulitati

imo nec S. Magnobodus, auctor Vitæ S. Maurilii,

E

prodigiosam S. Renati historiam retulit, F

A *litalis notam apud eruditos incurral. Quod vero ad prodigiosum S. Renati, sine baptismo per septennium mortui, ad vivos reditum attinet, fidente Eviglonio, altissimum de eo est Magnobodi ejusque coavorum silentium; nec adeo ad prodigium hoc asserendum Apologiae auctor aut illius aut horum auctoritatem citavit, contentus praetensi Gregorii Turonensis, multorumque, aliquot saeculis eo recentiorum, testimoniis, quibus prodigium illud indubitatum reddi bona nimis fide existimavit.*

quae et prudenter creditibilis non esse

24 *Itaque, cum ad illud stabiliendum non alia, quam pseudo-Gregorii Turonensis, seu auctoris saeculi x, testimonia; ad probandum vero prodigiosum S. Renati ortum, nihil quidquam, praeter Fortunati silentium et Magnobodi non satis dilucida verba, allegari possit, sensato lectori considerandum relinquo, an jure merito, ut non nemo vult, pro modis omnibus omniumque aetatum monumentis firmata haberi possit historia illa, in iis praecipue, quae S. Renati anastasi praecessisse et comitata esse, sine synchro aut subaequali teste vulgo circumferuntur. Quid? quod communis hominum sensus et intelligentia nos doceat, tam illustre praesertim factum, quod, consideratis adjunctis omnibus, ceterorum Sanctorum Galliae ipsorumque Apostolorum signa et prodigia superat, sine ullo coavorum aut supparum auctorum testimonio non tantum pro indubitato haberi non debere, at ne quidem prudenter creditibile esse; quippe quod ea natura sua tale sit, ut, si reipsa contigisset, nec Romani saltem orbis notitiam per quinque saeculorum decursum fugere, nec, data toties de eo scribendi occasione, praetermitti tantum a scriptoribus omnibus potuisset.*

ostenditur.

B *Illud tamen, si quod unquam fuit, memorabile in primis prodigium ignoravit vel certe praetermisit Sulpitius Severus, cum in Vita S. Martini, sub quo metropoli contingere debuisset, tum in sacra Historia aliisque Operibus, ubi certam ejus memorandi nactus erat occasionem; omisit Venantius Fortunatus, qui illustrium Galliae confessorum, non secus ac martyrum, virtutes et miracula depinxit, quique propter minus credentes, contra ac contendit pseudo-Gregorius, illud referre veritas non esset, cum in Vita metrica S. Martini, et lib. x, num. 6 mortuos a Martino ad vitam revocatos intrepide commemoravit; nihil pariter de eo meminuit S. Gregorius Papa in Dialogis suis, nec quisquam alius, qui de futura carnis resurrectione tum scripsit, cum tamen ad comprobendam ab exemplis et factis futuram carnis resurrectionem nihil eo illustrius aut efficacius proferri potuisset. Denique ut paucis multos complectar, illud omiserunt S. Gregorius Turonensis, in recensendis miraculis potius facilius, quam negligentior, S. Magnobodus, qui ex professo S. Maurilii vitam scripsit, Venerabilis Beda, Ado Viennensis, Usuardus, alique tum martyrologi, tum historici diligentissimi, quorum absolutissimum constantissimumque per quinque saecula silentium, nihil minus quam prudenter creditibile prodigium illud reddidit. Ceterum quid ponderis contra haec habeat asserta ab Eviglonio traditio et scriptorum a saeculo x et deinceps testimonium, discutere nunc lubet, ut ne quis ex hoc capite nos temere ab eo descessisse, aut S. Renati memoriae injurias esse, conqueri juste possit.*

C *Illud tamen, si quod unquam fuit, memorabile in primis prodigium ignoravit vel certe praetermisit Sulpitius Severus, cum in Vita S. Martini, sub quo metropoli contingere debuisset, tum in sacra Historia aliisque Operibus, ubi certam ejus memorandi nactus erat occasionem; omisit Venantius Fortunatus, qui illustrium Galliae confessorum, non secus ac martyrum, virtutes et miracula depinxit, quique propter minus credentes, contra ac contendit pseudo-Gregorius, illud referre veritas non esset, cum in Vita metrica S. Martini, et lib. x, num. 6 mortuos a Martino ad vitam revocatos intrepide commemoravit; nihil pariter de eo meminuit S. Gregorius Papa in Dialogis suis, nec quisquam alius, qui de futura carnis resurrectione tum scripsit, cum tamen ad comprobendam ab exemplis et factis futuram carnis resurrectionem nihil eo illustrius aut efficacius proferri potuisset. Denique ut paucis multos complectar, illud omiserunt S. Gregorius Turonensis, in recensendis miraculis potius facilius, quam negligentior, S. Magnobodus, qui ex professo S. Maurilii vitam scripsit, Venerabilis Beda, Ado Viennensis, Usuardus, alique tum martyrologi, tum historici diligentissimi, quorum absolutissimum constantissimumque per quinque saecula silentium, nihil minus quam prudenter creditibile prodigium illud reddidit. Ceterum quid ponderis contra haec habeat asserta ab Eviglonio traditio et scriptorum a saeculo x et deinceps testimonium, discutere nunc lubet, ut ne quis ex hoc capite nos temere ab eo descessisse, aut S. Renati memoriae injurias esse, conqueri juste possit.*

Octobris Tomus III.

§ III. Traditio, monumenta, scriptorumve testimonia, ex quibus prodigiosa S. Renati historia pariter adstruitur, expenduntur, et nihil certi evincere demonstrantur.

Cum institutum aut factum aliquid, Christianae religionis usu sacrum, ea traditione nititur, quae vel a Christo Domino, vel ab Apostolis, ex Ecclesiae universae, aut communi SS. Patrum consensu descendit, tum nihil contra illud valere quascumque, alias plausibiles, humani ingenii ratiocinationes, nemo bene Catholicus distulit; huc enim spectat illud S. Chrysostomi effatum in explanatione Epistolae 2 ad Thessalonicenses, Oratione 4 in cap. 2: Traditio est, nihil amplius quaeras. Verum enimvero, si ad stabiliendum factum aliquid mere historicum, idque in primis illustre aut omnino singulare, non alia offeratur traditio, quam quae inferioris ordinis et erroris de se obnoxia est, cujusmodi traditiones in particularibus diocesis aut urbibus quandoque vigerunt aut hodieque vigent, tum certe istius generis traditionem historicam discutere, illique ex sanis indagandae veritatis principiis contraire, scriptori Catholico licitum semper fuit. Nihil adeo ad rem nostram faciunt, quae Eviglonius toto cap. 3 Apologiae suae contra Lavinoyum congesti Sanctorum Patrum testimonia, cum haec ad prioris generis traditiones intactas servandas, minime vero ad eas spectent, de quibus hic movetur quaestio. Missis igitur his Patrum effatis, id nunc indagandum venit, num Andegavensium de S. Renati ortu et anastasi traditio satis idonea sit, ut ab Eviglonio pag. 33 et seqq. pro certo et indubitato facti illius testimonio allegari poterit, utque sola ejusdem traditionis auctoritate immota et inconcussa manere possit praefata de Sancti ortu et resurrectione Historia, etiamsi, ut idem Eviglonius pag. 43 et 234 censet, nullus ea de re auctor hactenus scripsisset, nec Martyrologia, Indices, Monumenta, Annales, aut ecclesiarum provincialium tabulae ejusdem meminissent. Quam ipse assertionem prolixè tractavit, totoque capite 3 a pag. 33 usque ad 45 ac dein passim alibi evincere nisus est, ego parcius expeditè eademque opera conveltere aggredior.

AUCTORE J. G.

historiam illam non firmat legitima traditio.

E

F

27 *Inter inferioris ordinis traditiones, quae vel Sanctorum vel aliorum virorum illustrium res gestas attingunt, alias esse legitimas et criticae regulis consonas, alias spurias et populares, seu merae populi commenta, nemo, vel leviter in historia versatus, ignorare potest. Proin rem gestam, qua de controversitur, affirmanti nihil omnino prodest, nudum traditionis nomen pro se adduxisse, quandoquidem, ut eruditi passim statuunt, necesse est, ut id, quod controversitur, re ipsa in traditione, eaque non populari, positum esse, aperta demonstretur. Id autem, ut legitime fiat, necessario, ex eruditorum communi judicio, proferenda in medium sunt congruae auctoritatis atque antiquitatis monumenta, sine quibus non magis ipsa traditionis antiquitas, quam factum, quod ea nixum praetenditur, prudenter credi de-*

quae, dum non mere adstrui, sed documentis probari deberet.